

УДК: 65.338.3

Світлишин І.І., к.е.н., доцент кафедри менеджменту,
бізнесу та маркетингових технологій
Ягодинський О.В., магістр групи МОМ-24
Державний університет «Житомирська політехніка»

СУТНІСТЬ ТА МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОЦІНКИ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Процес інтеграції економіки України до Європейського Союзу обумовлює необхідність впровадження у практику діяльності вітчизняних підприємств світового досвіду щодо ефективного використання виробничих ресурсів з належною адаптацією останнього до факторів та умов середовища функціонування даних суб'єктів господарювання. Це, в свою чергу, вимагає чіткого, повного розуміння сутності поняття «виробничий потенціал підприємства», розроблення та запровадження науково обґрунтованих підходів до його формування, оцінки, розвитку й ефективності використання в існуючих умовах ведення бізнесу.

Результати опрацювання наукової економічної літератури, а також вивчення практики господарювання вітчизняних підприємств свідчать, що питання як стосовно сутності виробничого потенціалу підприємства, так і щодо підходів до його формування, оцінки та використання залишаються нині не вирішеними і дискусійними. Фактично, дослідження проблематики щодо сутності та оцінки виробничого потенціалу підприємства здійснюється в розрізі окремих його складових: персонал (людський капітал), основні та оборотні засоби, інноваційна складова, інформаційне забезпечення. Тобто, виробничий потенціал практично не розглядається як складна система, що функціонує, розвивається та має оцінюватися з урахуванням синергетичного ефекту.

З метою застосування системного підходу до даної проблеми поняття «виробничий потенціал підприємства» пропонується трактувати як спроможність господарюючого суб'єкта в умовах прогресивності менеджменту та впровадження у діяльність досягнень науково-технічного прогресу використовувати наявні та резервні ресурси для виробництва максимального (оптимального за існуючих ринкових умов) обсягу конкурентоспроможної продукції, досягнення стійкого положення на ринку та вирішення завдань стратегічного розвитку.

Розуміння виробничого потенціалу підприємства, як складної, збалансованої системи, що забезпечує розвиток останнього в конкурентному ринковому середовищі, дало змогу сформулювати наступні базові принципи поєднання складових виробничого потенціалу підприємства, зокрема:

- конгломеративність;
- синергійність [1].

Сукупність характеристик та принципів поєднання складових виробничого потенціалу дозволяє формувати результати діяльності підприємства на підставі сукупності проявів класичних та специфічних характеристик на рівні виявлених принципів їх поєднання. Так, до загальних (класичних) характеристик виробничого потенціалу підприємства слід віднести наступні:

1. Цілісність;
2. Поліструктурність;
3. Складність;
4. Нестационарність;
5. Унікальність;
6. Адаптивність;
7. Мультиплікативність;
8. Граничність;
9. Гомеостатичність.

Специфічними характеристиками виробничого потенціалу підприємства є:

1. Ринковість;
2. Інноваційність;
3. Інтелектуальність;
4. Конкурентність [2].

При цьому на основі застосування принципу конгломеративності виробничий потенціал підприємства є балансованим поєднанням таких складових:

- основні засоби;
- оборотні засоби;
- людський капітал;
- фінансові ресурси;
- система (підсистема) менеджменту.

Секція 1. Сучасні моделі ефективного менеджменту, бізнесу та маркетингу підприємств

За результатами дослідження дійшли висновку, що при формуванні та використанні виробничого потенціалу підприємства важливим є не лише обсяг (масштаби) сформованого виробничого потенціалу, а й якість останнього.

Пропонується наступне визначення якості виробничого потенціалу підприємства – як ступінь відповідності сукупності його властивостей, які в результаті синергетичної взаємодії забезпечують ефективну діяльність та розвиток підприємства в існуючому середовищі ведення бізнесу, встановленим у стратегії розвитку підприємства вимогам.

Основними характеристиками якості виробничого потенціалу підприємства визначено наступні:

- гнучкість,
- стійкість,
- інноваційність,
- санаційна спроможність (в умовах фінансової кризи).

Інтегральну оцінку раціональності поєднання складових виробничого потенціалу підприємства пропонуємо здійснювати шляхом застосування моделі збалансованої системи показників, що включає 4 групи показників.

Перша група показників включає такі:

1. Витрати на 1 грн. продукції;
2. Коефіцієнт покриття постійних витрат;
3. Засобовіддача (за чистим доходом від реалізації продукції);
4. Коефіцієнт придатності основних засобів;
5. Матеріаловіддача;
6. Рівень і темпи зміни продуктивності праці;
7. Коефіцієнт оборотності запасів.

Друга група показників включає:

1. Рівень і темпи зміни середньої заробітної плати;
2. Коефіцієнт плинності кадрів;
3. Середній вік працівника підприємства.

Третя група показників містить наступні:

1. Показники ліквідності (коефіцієнти абсолютної, проміжної та загальної ліквідності);
2. Коефіцієнт фінансової стійкості;
3. Коефіцієнт фінансового левериджу.

Четверта група показників містить:

1. Обсяг реалізації продукції та його динаміка;
2. Рівень рентабельності активів;
3. Рівень рентабельності власного капіталу;
4. Рівень рентабельності реалізації продукції [3, 4].

Даний підхід створює можливість для оцінки виробничого потенціалу підприємства з позиції реалізації його стратегії розвитку, оскільки при цьому враховуються позитивні та проблемні сторони діяльності підприємства.

Отже, за результатами дослідження запропоновано авторське визначення сутності поняття «виробничий потенціал підприємства», що сприяє формуванню бази подальшого розвитку підприємства відповідно до стратегії останнього та створює підґрунтя для врахування особливостей окремих складових потенціалу у процесі розвитку підприємства. Запропоновано визначення якості виробничого потенціалу підприємства та ідентифіковано його основні характеристики. Сформована система показників для оцінювання рівня виробничого потенціалу підприємства, яка дозволяє враховувати динаміку показників структурних елементів виробничого потенціалу в межах чотирьох проєкцій: фінансів, людського капіталу, внутрішніх бізнес-процесів, системи менеджменту. Що, на нашу думку, є вкрай важливим у процесі реалізації стратегії розвитку підприємства.

Список використаних джерел:

1. Захаренко М.М. Теоретичні засади управління виробничим потенціалом підприємства. Агросвіт. 2018. № 23. С. 59-65.
2. Кобрин Л.Й. Застосування інструментів управління виробничим потенціалом з метою підвищення результативності діяльності підприємства. Наукові записки. Київ. 2019. № 1. С. 132-139.
3. Хринюк О.С., Бойко Т.О. Виробничий потенціал підприємства: підходи та методи його оцінки. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. № 7. С. 521–526.
4. Тюленєва Ю.В., Сичков О.Л. Оцінка ефективності управління виробничим потенціалом підприємства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2015. Вип. 5. С.126–129.